ΑΙ ΣΑΝΔΟΥΧΙΚΑΙ ΝΗΣΟΙ

Γ'.

Καίτοι ὁ βασιλεὺς Λιχολίχος μετὰ χαρᾶς καὶ ἐνδιαφέροντος ἤρχισε νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ τὴν πρὸ μικροῦ ἐξερημένην γραμμάτων γλῶσσάν του, καί τοι διέταξε κατάπαυσιν ἀπὸ πάσης ἐργασίας τὴν κυριακὴν ἡμέραν καὶ ἔθεσε ποινὴν εἰς τὸν παραβάτην τῆς διαταγῆς του ταύτης, ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρός του ὅμως ἦτο μέγα ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Εὐαγγελίου. Πλὴν συνέβη δύο ἔτη πρὶν τοῦ ἡρωϊκοῦ τῆς Καπιολάνης ἔργου, ἤτοι τὸν Νοέμβριον τοῦ 1823, νὰ πλεύσῃ μετὰ πέντε ἀκολούθων του ἰθαγενῶν εἰς Ἀγγλίαν, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν χώραν ἐκείνην, ὁ δὲ ἀντιβασιλεὺς καὶ ἡ κυβέρνησις τῶν νήσων ἔπραξαν ὅ,τι ἠδυνήθησαν ὅπως προοδεύσῃ ἡ διάδοσις τῆς ἀληθείας. Ὁ βασιλεὺς ἐντούτοις φθάσας εἰς Ἀγγλίαν, πρὶν δυνηθῇ νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ τότε βασιλεύοντος Γεωργίου τοῦ Δ'., ἀσθενήσας ἐν Λονδίνῳ, ἀπέθανεν. Οἱ ἀκόλουθοί του μετὰ τοῦτο γενόμενοι δεκτοὶ ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ βρετανικῆς μεγαλειότητος, καὶ λαβόντες συμβουλὴν νὰ σέβωνται τοὺς ἱεραποστόλους, νὰ κανονίζωσι μόνοι των τὰ πράγματά των καὶ νὰ μὴ ἐλπίζωσι προστασίαν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, ἐκτὸς ἂν ξένη τις δύναμις προσβάλῃ αὐτοὺς, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τοῦ βασιλέως των τὸ σῶμα. Ὅταν τὸ νεκρὸν τοῦ βασιλέως σῶμα ἐφέρθη εἰς τὰς πατρῴας νήσους, τότε ἀνηγορεύθη νέος βασιλεὺς ὁ υἱός του, ὢν μόλις ἐννέα ἐτῶν τὴν ἡλικίαν, τὰς δὲ ἡνίας τοῦ κράτους ἔλαβεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ της, ὀνομαζομένη Καχουμανοῦ, γυνὴ χριστιανὴ, προσλαβοῦσα καὶ ὡς πρωθυπουργόν της ἀρχηγὸν μᾶλλον αὐτῆς εἰς τὸν χριστιανισμὸν προκεχωρημένον.

Κατὰ τὰ ἀκόλουθα ἔτη καὶ μάλιστα τὸ 1825 πολλοὶ ἀρχηγοὶ καὶ πλῆθος λαοῦ ἐπεστράφησαν ἐκ τῆς βδελυρᾶς εἰδωλολατρείας εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, νέαι ἐκκλησίαι ἐκτίσθησαν, αἱ νῆσοι ἠρευνήθησαν καὶ ἐγνώσθησαν, καὶ τόσα καλὰ ἐγένοντο, ὥστε ἀπαιτοῦσι τόμους ὁλοκλήρους διὰ νὰ γραφῶσι· πλὴν δὲν ἐγένοντο μόνον καλά· ὁ λεγόμενος πολιτισμὸς, ὁ αἰσχρὸς πολιτισμὸς τῆς δύσεως ὅπου ἐγγίσει ἀδύνατον νὰ μὴ ἀφίσῃ τὰ μολύσματά του.

Εἶναι τοῖς πᾶσι φανερὸν ὅτι οἱ κακοὶ ἄνθρωποι ὅταν ἀνθίστανται εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Εὐαγγελίου ἔχουσι τοὺς λόγους των. Δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι τὴν καταδίκην τῶν αἰσχρῶν καὶ ἀδίκων των κερδῶν, καὶ τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν. Ὁ χριστιανισμὸς λοιπὸν εἰσαχθεὶς εἰς τὰς ἀπωτάτας ἐκείνας νήσους τῶν Σανδουίχων, ἤρχισε νὰ ἐγείρῃ φραγμοὺς εἰς πολλὰ ἄνομα κέρδη καὶ νὰ κωλύῃ πολλὰ πάθη αἰσχρά. Οἱ ναῦται ὅσοι κατέπλεον εἰς τὰς νήσους ἐκείνας, οἱ ἔμποροι, καὶ ἑνὶ λόγῳ πάντες οἱ ξένοι, ἐθεώρουν τοὺς ἀθλίους ἰθαγενεῖς ὡς ἁπλοῦν των κυνήγιον, καὶ ἔπραττον τὰ αἴσχιστα πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὴν κυβέρνησίν του, οὐδόλως ἐμποδιζόμενοι ὑπὸ τοῦ φόβου μὴ αἱ πράξεις των αὗται ἀκουσθῶσιν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ. Ὅ,τι ὅμως ἡ διάδοσις τῶν εἰδήσεων δὲν κατώρθωνε, τοῦτο παρῆγεν ἡ ἐξάπλωσις τῶν φώτων, ὑπαγορεύουσα νόμους κατὰ τῆς διαφθορᾶς τῶν ἠθῶν. Ὡς ἐκ τούτου τόσον οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἠρεθίσθησαν ὥστε ἤρχισαν νὰ ἀντιτάσσωσι βίαν κατὰ τῆς προόδου.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1825 Ἀγγλικόν τι πλοῖον, ἐκ τῶν ἁλιευτικῶν τῆς φαλαίνης, Δανιὴλ ὀνομαζόμενον, ἠγκυροβόλησεν εἰς Λαχαίνην, τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου Μαούης. Ὁ πλοίαρχος ἔμαθεν ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ τόπου εἶχε διατάξει νὰ μὴ μεταβαίνωσιν εἰς τὰ πλοῖα γυναῖκες, ὡς κατὰ τὰς προηγουμένας ἡμέρας τῆς εἰδωλολατρείας ἐγίνετο. Τοῦτο δὲν ἤρεσκεν εἰς τοὺς ξένους ναύτας καὶ ἤρχισαν νὰ ὀργίζωνται κατὰ τῶν προκαλεσάντων τὸν νέον νόμον. Ὁ πλοίαρχος τότε παρεκίνησε τοὺς ναύτας του νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ ἀπαιτήσωσιν ἀπὸ τὸν ἐκεῖ σταθμεύοντα ἱεραπόστολον τὴν κατάργησιν τοῦ νόμου. Ὁ ἱεραπόστολος κατελήφθη ἐντὸς τῆς οἰκίας του, ἠπειλήθη, ἀλλ' ἀπήντησεν ὅτι αὐτὸς δὲν ἔκαμε τὸν νόμον ἐ-

κεῖνον καὶ ὅτι μόνον ἂν ἔλεγεν εἰς τοὺς ἀρχηγούς καὶ εἰς τὸν λαὸν τῆς νήσου ὅτι οὗτος ἦτο ἐναντίος εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ εἰμπόρουν νὰ τὸν ἀνακαλέσωσι, τὸ ὁποῖον αὐτὸς δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ. Τότε οἱ ναῦται ἀνεχώρησαν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθον καὶ ὥρμησαν εἰς τὴν οἰκίαν ὡς λυσσῶντες. Εἷς ἐξ αὐτῶν, ἐνώπιον τῶν τέκνων καὶ τῆς ἀσθενοῦς συζύγου τοῦ ἱεραποστόλου, ἠπείλει πρῶτον τὴν περιουσίαν καὶ ἔπειτα τὴν ζωήν του καὶ ὅλης τῆς οἰκογενείας του. Ὁ ἱεραπόστολος ἀπήντησεν ὅτι τὴν ζωήν του τὴν εἶχεν ἀποφασισμένην, ἐλθὼν νὰ διδάξῃ τοὺς εἰδωλολάτρας, καὶ ἑπομένως ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀποθάνῃ· καὶ ἡ ἀσθενὴς μὲν ἀλλὰ γενναία σύζυγός του εἶπεν: «εἶμαι ἑτοίμη νὰ συμμερισθῶ τὴν τύχην τοῦ συζύγου μου καὶ οὐδόλως συγκατατίθεμαι νὰ ζήσω ὑπὸ τοὺς ὅρους τοὺς ὁποίους προτείνετε.» Οἱ ναῦται σκεφθέντες καλλίτερον ἀνεχώρησαν· ἀλλ' οἱ ἰθαγενεῖς τὴν νύκτα ἐκείνην ἦλθον νὰ φυλάξωσι τὸν διδάσκαλόν των καὶ τὴν οἰκίαν του. Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἦτο ἐκεῖ διὰ τὸ καλόν των· ἐστάθη γενναῖος καὶ ἀκλόνητος ὑπερασπιστής των καὶ αὐτοὶ ἦλθον νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Τὴν ἑπομένην ἡμέραν ὁ ἱεραπόστολος ἔγραψεν εἰς τὸν πλοίαρχον, ὅστις ἀπήντησεν ὅτι οἱ ἄνθρωποί του ἦσαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ὅτι δὲν θὰ ἐπιστρέψωσιν ἂν δὲν κατορθώσωσι τὸν σκοπόν των. Τὴν ἄλλην πρωΐαν λέμβος ἐξῆλθε τοῦ πλοίου φέρουσα μελανὴν σημαίαν, καὶ δι' αὐτῆς ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν ξηρὰν εἴκοσι περίπου ναῦται ὡπλισμένοι· οὗτοι πορευθέντες προσέβαλον τὴν οἰκίαν τοῦ ἱεραποστόλου, τὸν ὁποῖον καλῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς ὑπερήσπισαν οἱ ἐγχώριοι. Τὴν φορὰν ταύτην ἡ ἀρετὴ ἐθριάμβευσε κατὰ τῆς κακίας, τὸ δὲ πλοῖον ἀνεχώρησε χωρὶς οἱ ἐπ' αὐτοῦ νὰ ἐκτελέσωσι τὸ ποθούμενον.

Πλὴν μετὰ τρεῖς μῆνας, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1826 τὸ Ἀμερικανικὸν πλοῖον «Δελφὶν» ἠγκυροβόλησεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Ὀνολουλοῦς, τῆς πρωτευούσης τῶν Σανδουχικῶν νήσων καὶ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας, ἐβίαζε τὴν ἠθικότητα τοῦ λαοῦ. Εἶναι θλιβερὸν, κινεῖ τὴν ἀγανάκτησιν ἡ διήγησις τῶν συμβάντων, καθ' ἃ ὁ διηκητὴς τοῦ πλοίου ἐκείνου οὐ μόνον τὴν κατάργησιν τοῦ νόμου, ἣν καὶ ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος ἐζήτησεν ἀλλὰ καὶ ἄλλας ἐποίησε προτάσεις, εἰς ἃς οὐδεμία κυβέρνησις, σεβομένη ἑαυτὴν, δύναται νὰ συγκατατεθῇ, εἰμὴ διὰ τῆς βίας. Ὁποῖον ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς βίας ταύτης ἐπὶ τῆς διανοίας πολλῶν, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ μαντεύσωμεν. Ἄνδρες τυῦ αὐτοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον ἔπεμψε διδασκάλους νὰ διδάξωσιν εἰς τοὺς νησιώτας τὸν Χριστιανισμὸν, γίνονται ἔνοχοι κακουργήματος τοιούτου! Ὁ διοικητὴς τοῦ πλοίου ἠπείλησεν ὅτι θὰ τουφεκίσῃ τὸν ἱεραπόστολον Βίγγαμον ἂν ἐτόλμα νὰ παρουσιασθῇ ὡς διερμηνεὺς εἰς τὰς μετὰ τῶν ἀρχηγῶν διαπραγματεύσεις του. Τὴν Κυριακὴν 14(26 Φεβρουαρίου, ἐπειδὴ ἡ στέγη τῆς ἐκκλησίας εἶχε καταπέσει, τρεῖς χιλιάδες λαοῦ εἶχον συναθροισθῆ νὰ λατρεύσωσι τὸν Θεὸν εἰς τὸ ὕπαιθρον. Ὁποία ἀντίθεσις πρὸς τὸ μελανὸν ἐκεῖνο, τὸ τοσαύτην ἐμπερικλεῖον ἀνηθικότητα πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἔβλεπεν ἴσως ἡ εὐγενὴς ἐκείνη σύναξις, ἐνῶ ὕμνει καὶ προσηύχετο καὶ ἤκουε τὸν λόγον Θεοῦ, τοῦ Τρισαγίου. Τὴν νύκτα τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ὁ Κ. Βίγγαμος μετέβη νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν πρωθυπουργὸν ἀσθενοῦντα. Ἐξ ἧ ἑπτὰ ναῦται, εἰσελθόντες, ἠπείλουν τὸν ὑπουργὸν ὅτι θὰ κρημνίσωσι τὴν οἰκίαν του, ἂν δὲν παραχωρήσῃ τὸ ζήτημά των. Οὗτοι, πρὶν ἐκβληθῶσι τῆς οἰκίας, ἔθραυσαν ὅλα τὰ παράθυρα. Τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ Κ. Βίγγαμος καὶ ἡ οἰκογένειά του ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθησαν ἀπὸ βίαιον θάνατον. Οἱ νησιῶται ἔσπευσαν εἰς ὑπεράσπισίν των καὶ θὰ ἐφόνευον τοὺς ναύτας πάντας ἂν δὲν ἐδεικνύοντο εἰς ἄκρον ἀνεκτικοὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἀρχηγῶν των. Ὁ διοικητὴς τοῦ πλοίου εἶπε τότε εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς ὅτι δὲν θὰ ἀναχωρήσῃ τῆς νήσου ἂν ὁ νόμος δὲν ἀκυρωθῇ. Οἱ ἀρχηγοὶ ἀφοῦ ἐπὶ ἑπτὰ ὁλοκλήρους ἑβδομάδας ἀντέστησαν τέλος διὰ νὰ σώσωσι τὴν ζωὴν τῶν ἱεραποστόλων, ὡς μετὰ ταῦτα εἶπον, ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τούτων, συνεφώνησαν μετὰ τοῦ Ἀμερικανοῦ διοικητοῦ νὰ κλείσωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἂν ὁ νόμος παραβιασθῇ καὶ οὔτε νὰ ἴδωσι οὔτε νὰ ζητήσωσι τοὺς παραβάτας. Οὕτω δὲ ἐσπέραν τινὰ εἰς τὸ σκότος τὸ πρῶτον ἀκάτιον διήρχετο τὸν λιμένα τῆς Ὀνολουλοῦ, καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἦτο νικητής! «Πῶς οἱ ἰσχυροὶ ἔπεσον!» Οὐχὶ ἐν νήσῳ ἢ ἐν ἠπείρῳ ὅπου τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου δὲν εἶχε φθάσει, ἵνα μὴ αἱ θυγατέρες τῆς εἰδωλολατρείας χαίρωσιν, ἵνα μὴ αἱ κόραι τῶν κατοικιῶν τῆς Σκληρότητος θριαμβεύσωσιν. Ὅροι

τῆς Ὀαχοῦς, ἃς μὴ πέσῃ ἐφ' ὑμᾶς δρόσος, οὔτε βροχὴ ἃς μὴ πέσῃ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι αὐτοῦ ἡ ἀσπὶς τοῦ ἰσχυροῦ ἐρρίφθη ἀνάνδρως,—ἡ ἀσπὶς τοῦ πολιτισμοῦ—ὡς εἰ μὴ εἶχε χρισθῇ μὲ τὸ ἔλαιον τοῦ Χριστοῦ. Πῶς οἱ ἰσχυροὶ ἔπεσον, καὶ πῶς ἐχάθησαν τὰ ὅπλα τοῦ ἱεροῦ τούτου πολέμου!

Τὸ κακὸν δὲν περιωρίσθη εἰς τὸ μέγα τοῦτο κακούργημα καὶ τὴν αἰσχρὰν τῶν Ἀμερικανῶν διαγωγήν. Οἱ ἀνήθικοι ξένοι, οἱ διαμένοντες εἰς τὰς νήσους, ἐνεθαρρύνθησαν εἰς τὰς κατὰ τῶν διδασκάλων προσβολάς των· οἱ δὲ καλῶς διατεθειμένοι ἐσιώπων σιωπὴν δειλήν. Προσπάθειαι κατεβλήθησαν ὅπως καταδικασθῶσιν οἱ ἱεραπόστολοι καὶ θανατωθῶσι. Κατὰ δύο ἀκόλουθα ἔτη ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν πλοῖα ἐπεσκέφθησαν τὴν Ὀνολουλοῦν, φέροντα ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους ναύτας. Πᾶν εἶδος ψεύδους καὶ καταχρήσεως χυδαίας ἐπεσωρεύθη κατὰ τῆς ἀποστολῆς, ἵνα ὁ ὀμαθὴς εἰσέτι καὶ ἀπολίτευτος ἐκεῖνος λαὸς χάσῃ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς εὐεργέτας του. Ἡ ἐμπιστοσύνη ὅμως τῶν ἀρχηγῶν καὶ τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτοὺς ἔμεινεν ἀκλόνητος. Ἀκολούθως ἐλήφθησαν μέτρα, ὅπως πάντα τὰ πράγματα ταῦτα δημοσιευθῶσιν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ γνωστοποιηθῶσιν εἰς τὸν λαὸν αὐτῶν, καὶ ἔκτοτε πλέον δὲν ἐπανελήφθησαν σκηναὶ παρόμοιαι βδελυρᾶς αἰσχρότητος εἰς τὰς νήσους ἐκείνας.

ΕΙΝΑΙ ΣΚΟΤΟΣ ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΒΙΟΥ;

Ὁποία ἐρώτησις; Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι πολλοὶ τόσον πιέζονται ἅμα ὡς ἐνθυμηθῶσι τὸν τάφον καὶ τὰ πέραν αὐτοῦ, ὥστε πάντα πράττουσι διὰ νὰ διασκεδάσωσι τὸν θλίβοντα αὐτοὺς λογισμόν. Καὶ ἐν τούτοις ζῶσιν, ὁμιλοῦσι καὶ πράττουσιν ὡς εἰ μὴ ὑπῆρχέ τι πέραν τοῦ παρόντος βίου. Πλὴν τότε διατί φοβοῦνται τὸν τάφον; διατί τρομάζουσι τὰ πέραν αὐτοῦ;

Περίφημός τις, ἐκ τῶν μὴ πιστευόντων εἰς τὸν Χριστὸν, ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ θανάτου του εὑρισκόμενος, περιέγραψε τὴν θέσιν του ὡς ἀνθρώπου μέλλοντος νὰ πηδήσῃ πήδημα εἰς τὸ σκότος. Δόξα τῷ Θεῷ ὅμως οὐδεὶς εἶναι βιασμένος νὰ πηδήσῃ ἐντὸς τοῦ σκότους· καθότι ὑπάρχει φῶς πέραν τοῦ τάφου. Τὸ φῶς ὅμως τοῦτο πρέπει νὰ ζητηθῇ καὶ νὰ εὑρεθῇ ἀπ' ἐδώ. Εἶναι δὲ Αὐτὸς ὁ Χριστὸς τὸ φῶς τοῦτο, καὶ μαρτυρεῖ ὁ Ἴδιος λέγων «Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου,» καὶ προσθέτων «ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.» Τὸ φῶς τοῦτο ἀνὰ πᾶσιν στιγμὴν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ζητοῦσι καὶ εὑρίσκουσι πολλοί· ἀφοῦ δὲ εὕρωσιν αὐτὸ, τὸ βλέπουσιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον λαμπρότερον, ὡς τελείαν ἡμέραν.

Παραδείγματα διαλευκαίνοντα τὰ λεγόμενα ταῦτα ὑπάρχουσιν ἄπειρα, ἓν ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ τὸ ἑξῆς συγκινητικὸν γεγονὸς, οὗ ὁ ἥρως εἶναι παιδίον, περιπατῆσαν ἐπί τινα καιρὸν ἐν τῷ φωτὶ τούτῳ εἰς τὸν παρόντα κόσμον, ἀκολούθως δὲ εἰσελθὸν εἰς τὴν Πόλιν, ἧς αἰώνιον φῶς εἶναι τὸ Ἀρνίον. Τὸ παιδίον ὠνομάζετο Μαρία καὶ νηπιόθεν ἐδιδάχθη ἀπὸ τοὺς γονεῖς του νὰ γνωρίσῃ καὶ ἀγαπᾷ τὸν Σωτῆρα. Κατῴκουν δὲ εἰς τὴν ἐξοχὴν, εἰς θέσιν τερπνὴν καὶ πλησίον περάσματος ποταμοῦ. Τὸ παιδίον, ὂν μονογενὲς, συχνὰ ἐκάθητο εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤκουε τὰς φωνὰς τῶν προσκαλούντων τὸν λεμβοῦχον διὰ νὰ τοὺς περάσῃ.

Νύκτα τινὰ σκοτεινὴν καὶ θυελλώδη ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου, ὅστις εἰργάζετο πέραν τοῦ ποτσμοῦ, ἤργησε πολὺ νὰ ἐπιστρέψῃ, ὁ δὲ λεμβοῦχος, νομίζων ὅτι δὲν θὰ περάσει πλέον κάνείς, ἔδεσε τὸ πλοιάριόν του καὶ ἐπλαγίασεν. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐλθὼν ὁ ἄνθρωπος καὶ μὴ εὑρὼν τὸν λεμβοῦχον ἤρχισε νὰ φωνάζῃ τόσον ὥστε ἠκούσθη ἀπὸ τὴν ἀνήσυχον σύζυγόν του καὶ τὸ παιδίον του. Τέλος καὶ αὐτὸς ὁ λεμβοῦχος ἤκουσε καὶ ἐσηκώθη νὰ τὸν περάσῃ. Ἡ νὺξ ὅμως ἦτο τόσον σκοτεινὴ καὶ ὁ ἄνεμος τόσον σφοδρὸς, ὥστε μετὰ πολλοῦ κόπου διηύθυνε τὸ πλοιάριον· καὶ ἡ ἀνήσυχος σύζυγος καὶ τὸ παιδίον πολὺ ἐφοβοῦντο μήπως δὲν κατορθώσει νὰ τὸν περάσῃ.

Δὲν παρῆλθον πολλαὶ ἡμέραι ἀπὸ τοῦ συμβάντος τούτου καὶ τὸ παιδίον ἠρρώστησεν. Ἀπὸ ἡμέρας δὲ εἰς ἡμέραν ἐχειροτέρευεν, ὁ δὲ ἰατρὸς εἶπεν ὅτι δὲν θὰ ζήσει. Πρωΐαν τινὰ, ἀφοῦ διῆλθεν ὀδυνηρὰν νύκτα, τὸ κοράσιον ἔπεσεν εἰς γλυκὺν καὶ ἀναπαυτικὸν ὕπνον. Ὅταν ἐξύπνησεν εἶδε μετὰ προθυμίας πρῶτον τὸν ἕνα καὶ ἔπειτα τὸν ἄλλον, ἐκ τῶν παρὰ τὴν κλίνην του ἱσταμένων γονέων του. Ἐκτείνων δὲ τὴν λεπτὴν μικρὰν καὶ λευκήν του

χεῖρα εἰς ἕνα ἕκαστον αὐτῶν εἶπε :—Πατέρα μου, μητέρα μου, ἔφθασα εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ καὶ περιμένω τὸν λεμβοῦχον διὰ νὰ μὲ περάσῃ.

Ἡ μήτηρ, νομίσασα ὅτι τὸ παιδίον παρεφρόνει, τῷ εἶπεν :

— Ὄχι, μικρά μου, εἶσαι ἐδῶ εἰς τὸ στῆτί μας, εἰς τὸ κρεββατάκι σου, μακρὰν ἀπὸ τὸν ποταμόν.

— Ὄχι, μητέρα μου, εἶπεν ἡ Μαρία, εἶμαι ἀληθινὰ εἰς τὸν ποταμόν, καὶ περιμένω εἰς τὴν ἄκραν, καὶ γλήγορα θὰ περάσω.

— Καὶ εἶναι σκοτεινὰ καὶ συννεφιασμένα, ὅπως ἐδῶ γίνεται ; ἠρώτησεν ὁ πατὴρ, ὅστις κατέλαβε τὸ νόημα τοῦ παιδίου.

— Σκοτεινὰ, πατέρα, σκοτεινά ! Ἄ, ὄχι ! Τίποτε δὲν εἶναι τώρα σκοτεινόν. Βλέπω τὸν ποταμόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι μαῦρος. Εἶναι ἀργυρωμένος. Τὸ πλοιάριον ἔρχεται καὶ φαίνεται ὅλον φωτινόν· καὶ καθόλου δὲν φοβοῦμαι τὸν λεμβοῦχον !

— Καὶ βλέπει τὸ παιδάκι μου, πέραν τοῦ ποταμοῦ ; εἶπεν ὁ κατατεθλιμμένος πατήρ.

— Ἄ, ναί, πατέρα μου. Πλὴν ὁ ποταμὸς αὐτὸς δὲν ὁμοιάζει μὲ τὸν ἰδικόν μας. Ἀντὶ μικρῶν τρεμόντων φώτων, βλέπω ὡραίαν πόλιν, καὶ ἀκούω μουσικὴν τὴν ὁποίαν μόνον ἄγγελοι δύνανται νὰ προξενῶσι.

—Καὶ βλέπεις κἀνένα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος; ἠρώτησε πάλιν ὁ πατήρ.

— Ναί, ναί, βλέπω. Βλέπω ἕνα πολὺ ὡραιότερον ἀφ' ὅσους εἶδον ἕως τώρα. Καὶ γνωρίζω ποῖος εἶναι. Εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἠγαπημένος Ἰησοῦς. Θὰ ὑπάγω εἰς τὰς ἀγκάλας του, καὶ θὰ πλαγιάσω εἰς τὸ στῆθος του ἐπάνω.

— Ἀλλὰ, δὲν φοβεῖται καὶ λιγάκι ἡ μικρά μου Μαριγίτσα ; εἶπεν ἡ μήτηρ.

— Νὰ φοβῶμαι ! Ἄ, ὄχι μητέρα μου, ὄχι. Τώρα ἐνθυμοῦμαι τὸν ψαλμόν μου. «Καὶ ἂν περάσω ἀπὸ τὴν κοιλάδα τῆς σκιᾶς τοῦ θανάτου, δὲν θὰ φοβηθῶ κἀνὲν κακὸν, διότι Σὺ μετ' ἐμοῦ εἶσαι· ἡ ῥάβδος Σου καὶ ἡ βακτηρία Σου μὲ παρηγοροῦσιν.»

Ἡ γαλήνη τοῦ παιδίου διήρκεσε μέχρι τῆς τελευταίας του ἀναπνοῆς, ὅτε αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἔλαβε τὸ μικρόν του ἀρνίον διὰ τοῦ ποταμοῦ καὶ τότε «ἦτο φῶς ἐν τῇ ἑσπέρᾳ.»

Ἀναγνῶστα φίλε, εἴτε νέος εἶσαι εἴτε γέρων, εἰξεύρεις βεβαίως ὅτι τὸν ποταμὸν τοῦτον καὶ σὺ κ' ἐγὼ, ἀργὰ ἢ ἐνωρὶς, πρέπει νὰ τὸν περάσωμεν, καὶ ὅτι οὐδεμία δύναμις ἀνθρώπων ἢ ἀγγέλων ἰσχύει νὰ μᾶς κρατήσῃ, ἐκτὸς ἐὰν ὁ Κύριος ἔλθῃ πρίν. Ἕκαστος ἡμῶν, ἑκὼν ἄκων, θὰ διέλθῃ τὸν ποταμὸν τοῦ θανάτου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ψυχή σου ἐνδομύχως ἐπιθυμεῖ τὴν μακαριότητα, πρόβαλε τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν εἰς τὸν ἑαυτόν σου ἐνώπιον τοῦ πανεπόπτου Θεοῦ. «Ἄραγε σκότος θὰ ἦναι δι' ἐμὲ ἢ φῶς πέραν τοῦ ποταμοῦ τούτου ;» Ἂν δὲ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης δὲν ἤνοιξες τὴν καρδίαν σου εἰς τὸν Θεὸν, ἄνοιξέ την τώρα καὶ εἰπέ του, «Θεέ μου, χάριν τοῦ Χριστοῦ σου, δόσε καὶ εἰς ἐμὲ τὸ Πνεῦμά Σου τὸ Ἅγιον.» Καὶ τότε, εἴτε ἐν τῇ ζωῇ, εἴτε ἐν τῷ θανάτῳ, τὰ πάντα θὰ ἦναι φῶς καὶ δι' ἐσέ.

ΠΕΡΙ ΦΙΛΙΑΣ

Εὐδαμίδας ὁ Κορίνθιος θνήσκων, κατελίμπανε τὴν μητέρα καὶ θυγατέρα αὐτοῦ εἰς ἐσχάτην πτωχείαν. Ἀλλ' οὐδαμῶς ἐταράττετο ἀποβλέπων πρὸς τὰς γενναίας καρδίας τῶν δύο πιστῶν φίλων του, Ἀρεταίου καὶ Χαριξείνου. Τοὐναντίον μάλιστα, ἔκαμε τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην διαθήκην, ἥτις ἐσαεὶ θὰ μένῃ ὡς τῆς φιλίας Βωμός.

Ἰδοὺ δὲ αὕτη :

«Εἰς τὸν φίλτατόν μοι Ἀρεταῖον ἀφίνω »τὴν μητέρα μου διὰ νὰ τὴν τρέφῃ καὶ τὴν »γηροκομήσῃ. Εἰς δὲ τὸν φίλτατον Χαρίξει»νον, νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν θυγατέρα μου, ἐκλέ»γω καλὸν γαμβρὸν, καὶ δίδων ὅσῳ δύνα»ται μείζονα προῖκα. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' »ἣν ἀποθάνει ὁ εἷς, καθιστῶ ἀντ' αὐτοῦ κλη»ρονόμον τὸν ἕτερον.»

Μετὰ δὲ ταύτην τὴν διαθήκην ὁ Εὐδαμίδας ἀπέθανε, οἱ δὲ φίλοι αὐτοῦ προθύμως ἀνεδέχθησαν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαθήκης του. Κατὰ κακὴν ὅμως μοῖραν, μεθ' ἡμέρας τινὰς ὁ Χαρίξεινος ἀποθνήσκει. Ὁ δὲ Ἀρεταῖος προθύμως καὶ τὴν μητέρα τοῦ φίλου ἐγηροκόμησε καὶ τὴν θυγατέρα του ὑπάνδρευσε κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὑπάνδρευσε τὴν ἰδικήν του, δώσας εἰς αὐτὰς ἴ σ η ν προῖκα !

Ποῖος τὴν σήμερον δύναται νὰ καυχηθῇ, καὶ ἐπὶ στιγμὴν, ὅτι εὑρίσκονται ἤδη τοιοῦτοι φίλοι ; Μόνον οἱ ἐ λ α φ ρ οὶ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον δύνανται νὰ εἴπωσιν ὅτι ἐφ'ὅλην των τὴν ζωὴν ἀπήντησαν τοιαύτην φιλίαν, οἷα ἐνταῦθα περιγράφεται. Σήμερον καὶ τὴν μητέρα μας, καὶ τὸν πατέρα μας, καὶ τοὺς συγγενεῖς μας μόνον διὰ τὸ συμφέρον μας ἀγαπῶμεν ἢ σεβώμεθα. Ἐὰν τὸ συμφέρον λείψῃ καὶ ὁ συγγενικὸς δεσμὸς παραλύει ἢ χαλαροῦται. Ἡ φιλία σήμερον οὐδαμοῦ εὑρίσκεται ἀθῶα καὶ ἄδολος, διότι τὸ συμφέρον τῶν πάντων, καὶ ἐπὶ πᾶσι δεσπόζει, ἡ δὲ φιλία εἶναι λέξις κενὴ σημασίας. Ἡ φιλία ἀντικατέστη διὰ τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀπάτης, διὰ τῆς μοχθηρίας καὶ κακοηθείας. Ἐὰν σήμερον ἀφεθῇς εἰς τὴν πρὸς τοὺς φίλους ἐμπιστοσύνην σου, τὴν ἐπομένην θὰ ἦσαι δυστυχής !

Μέγα δὲ δίκαιον εἶχε συγγραφεύς τις εἰπών : «Φοβοῦ πλειότερον τὸν δόλον τῶν προσποιουμένων τὸν πιστὸν φίλον ἢ τῶν ἀσπόνδων σου ἐχθρῶν τὴν ὀργήν.» Ἕτερος δὲ δέησιν πρὸς τὸν Πλάστην ἀπευθύνων εἶπε : «Προφύλαξόν με, Πλάστα μου, ἐκ τῆς τῶν φίλων διαβολῆς καὶ μοχθηρίας ἵνα ἀντιστῷ εἰς τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐπιδρομάς.» Καὶ εἶχε δίκαιον, ὁ τάλας, διότι ἀπὸ μὲν τῶν ἐχθρῶν τὰς ἐπιδρομὰς προφυλαττόμεθα, ἐνῷ ἐκ τῆς δολιότητος τῶν φίλων λαμβάνωμεν καιρίας πληγάς· διότι ἀπέναντι ἐχθροῦ ἡ καρδία οὐδόλως φαίνεται, ἐνῷ εἰς τὸν φίλον εἶναι φανερὰ καὶ ἀπροφύλακτος ! Ὁ ἐχθρὸς ἔχει ἔμπροσθέν του στῆθος προφυλαγμένον, ὁ δὲ δόλιος φίλος καρδίαν ἀπροφύλακτον. Δυστυχὴς λοιπὸν λογίζεται ὁ ἄνθρωπος ὁ στερούμενος φίλου κἂν ἢ κύριος τοῦ παντός. Ὁ κόσμος εἶναι ἀνάξιος πρὸς ἐξαγορὰν φίλου ! Ἔχεις φίλον ἀφωσιωμένον ; τὸ πᾶν ἔχεις ! Ἔχεις δόλιον φίλον καὶ διπρόσωπον ; Τότε τί τοὺς θέλεις τοὺς ἐχθρούς ; Ἀλλὰ περὶ τούτου ἂς ἀφήσωμεν τὴν Μοῦσαν ποιητοῦ νὰ ψάλλῃ :

Οὕτω καὶ ὁ διπρόσωπος συμπάθειαν δεικνύων
Ἔμπρὸς ἀθῶος, μειδιᾷ, ὁ λόγος του μαγεύει·
Πλὴν ὄπισθεν φαρμακερὸς, μὲ πρόσωπον ἀλλοῖον,
Ὁ τάφος εἰς τὸν φίλον του νὰ ἀνοιχθῇ γυρεύει.
Τῶν ἐρινύων γέννημα, τοῦ Σκότους τῆς Κακίας,
Περίπαιγμα ἐλεεινὸν κοινῶς τοῦ κόσμου ὅλου.
Ἐνῷ δολίως φαίνεται υἱὸς τῆς ἡσυχίας,
Ἀγγέλου ἔχει τὴν μορφὴν, πλὴν φύσιν διαβόλου !

(Ἄργος)

ΠΕΡΙ ΦΩΤΩΝ ΠΛΑΝΩΜΕΝΩΝ

Πολλάκις, κατά τινας μάλιστα τοῦ ἔτους ἐποχὰς, φαίνονται εἰς τὰ νεκροταφεῖα, εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, εἰς τὰ ἕλη καὶ εἰς ἄλλα μέρη, φῶτά τινα εἰς τὸν ἀέρα πλανώμενα, εἰς τὰ ὁποῖα ὅσον τις πλησιάζει τόσον ταῦτα φεύγουσι καὶ ὅσον φεύγει τόσον τὸν ἀκολουθοῦσι. Τὰ φῶτα ταῦτα, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν φ ῶ τ α π λ α ν ώ μ ε ν α, ἄλλοι εἰς ἄλλας ἀπέδωκαν αἰτίας, ἐσχάτως δὲ μέλος τι τῆς ἐν Παρισίοις Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας, ὁ Κ. Ἰούλιος Λεπόρτης, γράφει περὶ αὐτῶν τὰ ἀκόλουθα.

Εἰς τοὺς ἀρχαίους καιροὺς, πολλοὶ ἐκ τῶν Χριστιανῶν ἐπίστευον ὅτι εἶναι δυνατὸν οἱ νεκροὶ νὰ ἐμφανίζωνται εἰς τοὺς ζῶντας ὑπὸ τὸ εἶδος λάμψεων ἢ φλογῶν ἐλαφρῶν, τρεχουσῶν τὴν νύκτα εἰς τὸν ἀέρα, ἐν τοῖς ἕλεσι, ταῖς χαράδραις, ἐπὶ τῶν πεδίων τῶν μαχῶν καὶ πρὸ ἀντων ἐν τοῖς κοιμητηρίοις, καὶ οὐδεμίαν ἀφινουσῶν ὀσμὴν, οὐδένα καπνὸν, τέλος οὐδὲν ἴσχυος. Ταῦτα ἦσαν τὰ πλανώμενα φῶτα.

Ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν Ἄβελ Ρεμυζᾶν, οἱ Ἰαπωνοὶ καὶ οἱ Σῖναι εἶναι οἱ πρῶτοι ὑποδείξαντες ὅτι τὰ φῶτα ταῦτα γεννῶνται ἐκ τῶν σωμάτων τῶν νεκρῶν, ἀνθρώπων τε καὶ ζώων. Κατ' ἄλλους συγγραφεῖς, τρεῖς νέοι ἐκ Παδούης παρετήρησαν πρῶτοι τὸ 1492 ὅτι τεμάχιά τινα κρέατος ἀρνίου, θανατωθέντος πρὸ πολλοῦ, ἐξέπεμπον λάμψιν εἰς τὸ σκότος. Τὸ 1672 ὁ Ροβέρτος Βοῦλῆς, ὁ ἀνακαλύψας τὸν φώσφορον, ὡς λέγουσι, παρετήρησεν ἐπίσης ὅτι τὸ κρέας τῶν μαστοφόρων ζώων, καὶ μάλιστα τοῦ μοσχαρίου, ἔλαμπεν εἰς τὸ σκότος. Ὡς ἐκ τούτου οἱ χημικοὶ ἐσχηματίσαν τὴν γνώμην, ἥτις εἰσέτι παντοῦ ἐπικρατεῖ, ὅτι αἱ ἐμφανίσεις τῶν πλανομένων φώτων, ἦσαν ἀποτέλεσμα ὑδρογόνου φωσφορωμένου, τὸ ὁποῖον παράγεται ἐκ τῆς σήψεως τῶν σωμάτων καὶ τὸ ὁποῖον μόνον του ἀνάπτει. Πλὴν ἐν τοῖς ἀκολούθοις προκειται νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι τὸ φώσφορον δὲν ἔχει μέρος εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν φαινομένων τούτων.

Πρέπει ὅμως νὰ ποιήσωμεν διάκρισιν μεταξὺ τῶν πλανωμένων φώτων, ὅσα ἐμφανίζονται εἰς τὰ ἕλη, ὡς τὰ ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Κοννεκτικούτης ἐν Ἀμερικῇ, καὶ τὰ ἐν Βεγγάλῃ φαινόμενα, καὶ τῶν νομιζομένων πλανωμένων λάμψεων, τὰς ὁποίας ἡ ἀμάθεια καὶ αἱ προλήψεις θέτουσιν ἰδιαιτέρως εἰς τὰ νεκροταφεῖα.

Καὶ εἰς μὲν τὰ ἕλη τῆς Ἀμερικῆς τὰ πάντα συμβάλλουσιν ὅπως σχηματίζωνται οὐσίαι, ἐκπέμπουσαι φωτοβόλους ἀτμούς. Τὸ ἔδαφος

εἰς τὴν ἐπιφάνειάν του ἀποτελεῖται ἐκ λειψάνων ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐκ τῆς πολλάκις ὑψηλῆς θερμοκρασίας, μεταβάλλονται εἰς ἀέρια, ἅτινα ἂν ἅπαξ ἀνάψωσι θὰ καίονται ἴσως διὰ παντὸς, ὡς ἐκ τοῦ ἀνθρακούχου ὑδρογόνου, τὸ ὁποῖον τὰ ἐκεῖ πετρέλαια ἐκπέμπουσιν.

Εἰς τὰ κοιμητήρια ὅμως, ἡ ἀπόλυσις ἀτμῶν φωτοβόλων κινητῶν, προερχομένων ἐκ τῆς σήψεως τῶν σωμάτων εἶναι ἀδύνατος, ἐπειδὴ ἡ σῆψις τῶν νεκρῶν σωμάτων, γίνεται βαθέως ὑπὸ τὸ ἔδαφος, τὸ δὲ φωσφορωμένον ὑδρογόνον ἢ τὸ φωσφοροῦχον θεῖον, ἂν τοιαῦτα σχηματίζωνται, δὲν δύνανται νὰ διαπεράσωσι τὸ χῶμα χωρὶς νὰ καταστραφῶσιν ὁλοτελῶς. Ὅλοι οἱ χημικοὶ σήμερον εἰξεύρουσιν ὅτι τὰ φωσφοροῦχα ταῦτα δὲν εἶναι ἀεροειδῆ καὶ ὅτι ἅμα ἔλθωσιν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἀέρα ἀναλύονται μετὰ λάμψεως. Τὸ ἔδαφος δὲ, καὶ εἰς τὰ βαθύτερα αὐτοῦ μέρη, καὶ μεταξὺ τῶν μικροτάτων μορίων του, ἐμπεριέχει πάντοτε ἀέρα ἀτμοσφαιρικὸν ὅστις, ἐρχόμενος εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν φλογιστῶν τούτων ὑλῶν, ἐπενεργεῖ ἐπ' αὐτῶν ὑπὸ τὸ χῶμα, ὅσον οἱ ὕλαι αὗται παρασύρονται ὑπὸ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέως ἢ ἄλλου τινὸς ἀερίου, ὡς τὸ ὑδρογόνον.

Ἐκτὸς τούτου, εἶναι εὔκολον νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι, ἂν τὸ πρᾶγμα δὲν εἶχεν οὕτως, τὰ πλησίον τῶν νεκροταφείων μέρη, μάλιστα τῶν μεγάλων πόλεων, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ κατοικῶνται, καθότι καὶ τὰ ἄλλα ἀέρια, τὰ δυσώδη, ὅσα σχηματίζονται διαρκούσης τῆς σήψεως τῶν νεκρῶν, θὰ ἐξήρχοντο διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἣν ἀκολουθοῦσι αἱ φωσφοροῦχοι ὕλαι. Ἀλλὰ, καθόσον γινώσκω, οὐδεὶς εἶδε πλανώμενα φῶτα ἐξερχόμενα ἐκ τῶν τάφων, τῶν ἐντὸς τῶν μεγάλων νεκροταφείων τῶν Παρισίων καὶ τῆς Εὐρώπης. (1)

Τοῦτο τὸ ὁποῖον λέγω, δὲν τὸ βασίζω ἁπλῶς εἰς θεωρίας, καθότι καὶ πειραματικῶς τὸ ἐξετέλεσα.

Γνωστὸν ὅτι τὸ φωσφοροῦχον ὑδρογόνον, τὸ ἀφ'ἑαυτοῦ ἀνάπτον καίτοι ὑγρὸν, ἀπολύεται εὐκόλως εἰς τὸν ἀέρα διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ ἀφλέκτου φωσφορούχου ὑδρογόνου, ἅμα τις ρίψῃ ἐντὸς τοῦ ὕδατος τεμάχια φωσφορούχου ἄνθρακος. Λοιπὸν εἰς τὴν ἐξοχὴν ἔσκαψα λάκκους ἀπὸ 1(2 ἕως 1 μέτρου βάθους καὶ ἀφοῦ ἔρριψα ἐντὸς ἑκάστου ἓν ἢ δύο τεμάχια ἄνθρακος φωσφορούχου, ἀμέσως ἐγέμισα αὐτοὺς μὲ τὸ χῶμα των, τὸ ὁποῖον ἦτο ὑγρόν. Ἀκολούθως ἤρχισα νὰ παρατηρῶ ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους, καὶ τὸ ἑσπέρας καὶ τὴν νύκτα, ἂν τὰ μέρη τῶν λάκκων ἦσαν φωτεινὰ καὶ οὐδέποτε οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον φωσφορικὸν ἴχνος εἶδον· ἐπανασκάψας λάκκους εὗρον ὅτι τὸ φωσφοροῦχον ὑδρογόνον ἅμα κατεσκευάζετο καὶ ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἀέρα ἀμέσως καὶ κατεστρέφετο.

Ἀλλ' ἴδωμεν ἂν τὰ πλανώμενα φῶτα, τέλος αἱ φωτειναὶ αὗται αἰφνείδιαι ἐμφανίσεις δὲν ἔχωσι φυσικωτέραν τινὰ αἰτίαν.

Εἶναι βέβαιον ὅτι εἰς χώρας θερμὰς, ὡς εἰς Ἀσίαν καὶ Ἀμερικὴν, οἱ ἄνθρωποι συχνάκις βλέπουσι, κατά τινας τοῦ ἔτους ἐποχὰς τὸ ἑσπέρας καὶ τὴν νύκτα, φῶτά τινα νὰ κινῶνται εἰς τὸν ἀέρα ἢ πλησίον τοῦ ἐδάφους, φῶτα τὰ ὁποῖα ὅταν πλησιάζῃ τις αὐτὰ φεύγουσιν, ἐνῷ ἐνίοτε διώκουσι τοὺς φεύγοντας αὐτὰ, καὶ τὰ ὁποῖα ἐκ τοῦ πλησίον φαίνονται ἀμυδρότερα ἢ ἀπὸ μακράν. Τοιαῦτα εἶναι τὰ νομιζόμενα ταῦτα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε προὐξένουν μέγαν τρόμον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ἐθεώρουν αὐτὰ ὡς τὰς ψυχὰς τῶν κακῶν πλανωμένας εἰς τὸν κόσμον μέχρι τῆς τελευταίας κρίσεως. Πλὴν σπεύδω νὰ προσθέσω ὅτι αἱ φωσφοροῦχαι ὕλαι δὲν παράγουσι τὰς ἐμφανίσεις ταύτας, τοὐλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ τὴν σῆψιν, καθότι πρὸ πολλοῦ οἱ Κ. Γρότθος, Καραδόρης, Σπαλλανζάνης καὶ Βιρεὺς μᾶς ἐδίδαξαν ὅτι τὰ πλανώμενα φῶτα οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ ἔντομα ἐκ τῶν κωλεοπτέρων, ὡς αἱ ἐλατηρίδες τοῦ γένους τῶν πυροφόρων καὶ αἱ λαμπυρίδες καὶ ἴσως καὶ ἄλλα ἔντομα, ἔχοντα ὄργανα, τὰ ὁποῖα, ὡς πολλοὶ συγγραφεῖς λέγουσι, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐρώτων των γίνονται φωτοβόλα καὶ οὕτω καθίστανται ἱκανὰ νὰ ἐνταμόνωνται εἰς τὸ σκότος. Ἅμα ὅμως γεννήτωσι χάνουσι τὴν ἰδιότητα ταύτην, τὸ ὁποῖον παρεκίνησε τὸν Βιρεὺν νὰ εἴπῃ ὅτι τὰ πτερωτὰ ταῦτα ζῶα ἔσβυνον διὰ τοῦ Ὑμεναίου τὰς λαμπάδας τοῦ Ἔρωτος· πλὴν τὸ τελευταῖον τοῦτο χρήζει εἰσέτι σπουδαίου ἐλέγχου. Τοιαύτη ἡ αἰτία καθ' ἣν τὰ πλανώμενα φῶτα δὲν φαίνονται πάντοτε ἀλλ' εἰς ἐποχάς τινας τοῦ ἔτους.

Τελειώνων, ἐπενθυμίζω τὴν φωσφορικὴν τῆς θαλάσσης ἰδιότητα, ἣν πολλοὶ ἀπέδωκαν εἰς τὴν σῆψιν τῶν ἰχθύων, οἵτινες ζῶσι καὶ ἀναλύονται ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ στοιχείου. Σήμερον ὅμως ὅλος ὁ κόσμος γινώσκει ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο προέρχεται ἐκ ζώων μικροσκοπικῶν, τὰ ὁποῖα συναθροίζονται καὶ κάμουσι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος νὰ λάμπῃ μὲ τόσον ζωηρὸν φῶς, ὥστε δυνατὸν νὰ παραβληθῇ μὲ βεγγαλικόν.

(1) Ἂν μᾶς ἐπιτρέπηται, παρατηροῦμεν εἰς τὸν πολυμαθῆ ἀκαδημαϊκὸν ὅτι ἂν λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ ἐν Ἀνατολῇ νεκροταφεῖα, ὅπου τὰ σώματα τῶν νεκρῶν μόλις θάπτονται ὅσον νὰ μὴ φαίνωνται, καὶ ὅπου πραγματικῶς τὸ θέρος τὰ γειτνιάζοντα αὐτῶν μέρη εἶναι ὡς ἐκ τῆς ἀποφορᾶς ἀκατοίκητα, ἴσως ἴδῃ σχέσιν τινὰ μεταξὺ τῶν ἐν ἕλεσι ἐμφανιζομένων φώτων καὶ τῶν ἐν νεκροταφείοις.

ΣΙΔΗΡΟΣ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΡΟΦΩΝ

Ὁ Γάλλος χημικὸς Βουσιγγώλτιος, ἐρευνῶν τὰ διάφορα εἴδη τῆς τροφῆς τοῦ ἀνθρώπου, εὗρεν ὅτι εἰς πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἐμπεριέχεται μεταλλικὸς σίδηρος. Τὴν μεγίστην ποσότητα ἀπήντησεν εἰς τὸ αἷμα τῶν χοίρων, τὴν δὲ ἐλαχίστην εἰς τὰ καρωτὰ (χαβούτσια). Καίτοι δὲ τὸ ἐρυθροῦν χρῶμα τοῦ αἵματος τῶν ζώων κοινῶς ἀποδίδεται εἰς τὸν σίδηρον, οὐχ ἧττον ὅμως καὶ εἰς τὰ μὴ ἔχοντα κόκκινον αἷμα ζῶα δὲν ἀπαντᾶται ὀλιγώτερος σίδηρος, ὡς ἐπίσης οὐδὲ τὰ πράσινα φυτὰ ἔχουσιν ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰ μὴ πράσινα.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ

Δισραέλης ὁ πρεσβύτερος λέγει ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἐποχὰς τῆς τυπογραφίας, τὰς μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ παρόντος αἰῶνος, τὰ ἐκτυπωθέντα συγγράμματα ἀνέρχονται εἰς 3, 641,960· ἂν δὲ ὑποθέσωμεν 300 ἀντίτυπα εἰς ἕκαστον, ἔχομεν μέχρι τοῦ 1816 τὸν ἀριθμὸν 3,277,640,000 βιβλίων.

Μαθηταὶ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ.—Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἀριθμούσῃ περὶ τὸ 1,000,000 κατοίκων, ὑπάρχουσιν 101,883 μαθηταί. Οἱ μαθηταὶ οὗτοι διδάσκονται ὑπὸ 2765 διδασκάλων (ἤτοι εἰς 36 μαθητὰς 1 διδάσκαλος.) Ἐξοδεύονται δὲ δι' αὐτοὺς 700,000 λίραι κατ' ἔτος, τὸ ὁποῖον καταταντᾷ 7 λίραι δι' ἕκαστον μαθητήν.

Κατὰ τὰ 25 τελευταῖα ἔτη οἱ κάτοικοι τῆς Αὐστρίας ηὐξήθησαν ἐκ 32 1(2 ἑκατ. εἰς 36.

Καθ' ὅλην τὴν Ἑλβετικὴν δημοκρατίαν δημοσιεύονται 230 ἐφημερίδες. Ἐκ τούτων 43 ἐκδίδονται καθ' ἑκάστην, 88 δὶς τῆς ἑβδομάδος, 42 τρὶς τῆς ἑβδομάδος καὶ 51 ἅπαξ. Αἱ λοιπαὶ 6 ἐκδίδονται ἤττον τακτικῶς.

Ἐὰν ἀποφεύγῃς τὰς πράξεις δι' ἃς κατακρίνεις τοὺς ἄλλους, θέλεις ἀποκτήσει καλὸν ὄνομα.

ΘΑΥΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Ἡ θάλασσα περιέχει πολλὰ τερατώδη καὶ παράξενα τὴν ὄψιν κτίσματα, τὰ ὁποῖα πολὺ διαφέρουσιν ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ξηρᾷ ζώντων. Ταῦτα δὲ κολυμβῶσιν εἰς τὰ βάθη, ὅπου ὄρη καὶ κοιλάδες, βράχοι καὶ σπήλαια, φάραγγες καὶ δάση θαλασσίων φυτῶν ὑπάρχουσι· τινὰ τῶν φυτῶν τούτων εἶναι βαθέως πρασίνου χρώματος, σχεδὸν μελανὰ, τινὰ ὡς σμάραγδος, τινὰ ἐρυθρά· ἄλλα ἔχουσι τὰ σελέχη ἡνωμένα καὶ μακρὰ κυματίζοντα ξιφοειδῆ φύλλα, ἄλλα ὁμοιάζουσι τὰς ὀρὰς ἢ χαίτας τῶν ἵππων καὶ ἄλλα ἔχουσι διάφορα καὶ παράξενα σχήματα καὶ εἶναι φυτευμένα ἐπὶ βράχων ἢ εἰς ἀμμώδη βυθόν.

Οἱ ἰχθεῖς, μὲ τοὺς μεγάλους των ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ ἀκαταπαύστως ἀνοιγοκλεῖόν των στόμα, εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται, οἱ ὀλισθηροὶ θαλάσσιοι ὄφεις, αἱ ἐγχέλεις, οἱ πολύμορφοι σκώληκες, ἕρπουσιν ὑπ' αὐτὰ βόσκοντες, οἱ ἀστακοί, αἱ γαρίδες, οἱ κάβουροι τινὲς μὲν μεγάλοι, ἄλλοι δὲ ὡς τριχωταὶ ἀράχναι καὶ ἄλλοι ἀνόμοιοι μὲ κανὲν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ζῶν, περιέρχονται τὰ ὑποβρύχια· οἱ ὀκτάποδες, κρυπτόμενοι εἰς τοὺς βράχους καὶ ἐξομοιούμενοι μετ' αὐτῶν ὡς πρὸς τὸ χρῶμα, περιμένουσι νὰ συλλάβωσι τὴν λείαν των. Ὄστρακα παντὸς εἴδους καὶ πάσης μορφῆς καὶ παντὸς μεγέθους, τινὰ μὲν λεῖα, τινὰ δ' ὡπλισμένα μὲ φοβερὰς ἀκάνθας, κινοῦνται ἐν τῷ βυθῷ ἢ μένουσι κεκολλημένα εἰς τοὺς ὑποβρυχίους λίθους· καὶ ἄπειρα ἄλλα τὰ ὁποῖα οὔτε γινώσκομεν οὔτε νὰ ἀπαριθμήσωμεν δυνάμεθα. Πάντα δὲ ταῦτα εἶναι θαυμασίως πεπλασμένα διὰ νὰ ἀπολαμβάνωσι τὰς ἡδονὰς τῆς ζωῆς, ἣν ζῶσι καὶ νὰ ἐκπληρῶσι τὰς λειτουργίας, διὰ τὰς ὁποίας ἡ ἄπειρος τοῦ Θεοῦ σοφία τὰ ἔφερεν εἰς ὕπαρξιν, καὶ ὡς παράδειγμα τούτου, κατὰ πρῶτον φέρομεν ὄν μικρὸν, ταπεινὸν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀσήμαντον τὸν

ΑΣΤΕΡΙΑΝ

Ἐκ τῶν μὴ σπουδαζόντων τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ὀλίγοι εἶναι ἐκεῖνοι οἵτινες καταδέχονται νὰ ρίψωσι βλέμμα ἐπὶ τῶν μικρῶν τούτων ζωοφύτων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ παράλιά μας βρύθουσι, καὶ μολοντοῦτο ταῦτα τὰ ἀσήμαντα καὶ παρεγνωρισμένα ὄντα ἐκπληροῦσιν ἀεννάως καὶ ἀθορύβως τὸν ἐνωφελῆ σκοπὸν, δι' ὃν ἐπλάσθησαν ἐν τῇ τάξει τῆς φύσεως. Οὗτοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καθαρίζουσι τὰ παράλια, ἀπορροφῶντες ὅλας ἐκείνας τὰς ὕλας, τὰς ὁποίας παρασύρουν τὰ ὕδατα, καὶ τῶν ὁποίων ἡ συσσώρευσις θὰ ἐπέφερεν ἐπὶ τέλους τὸν λοιμὸν καὶ τὸν θάνατον μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς γῆς. Ὅταν ἀστερίας τις κεῖται ἀκίνητος ἐπὶ τῆς ἄμμου δὲν φαίνεται διόλου ἐργαζόμενος πρὸς τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον ἐπλάσθη· ἀλλ' ἐὰν τὸν ἐναποθέσωμεν ἐντὸς ἀγγείου πλήρους θαλασσίου ὕδατος ἢ μᾶλλον ἐντὸς ἑνὸς ἐξ ἐκείνων τῶν λάκκων, τοὺς ὁποίους ἀφίνει ἐπὶ τῶν βράχων ἡ παλίρροια ἀποσυρομένη, δὲν θὰ ἀργήσωμεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὸ λάθος μας.—Ἂς ὑποθέσωμεν λοιπὸν τὸν ἀστερίαν κείμενον ὕπτιον ἐπὶ τῶν θαλασσίων χόρτων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ λάκκος γέμει, καὶ πλησίον αὐτοῦ τεμάχιον ἰχθύος τιθέμενον ἐπίτηδες. Πρῶτον τὰ μικρὰ τηλώματα, τὰ κοσμοῦντα κατὰ μῆκος τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἀκτίνων του, ἀρχίζουν νὰ μηκύνωνται ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς σχῆμα ποδῶν ἢ θηλαστηρίων· μετὰ ταῦτα τὰ θηλαστήρια ἀρχίζουν νὰ κινῶνται ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, τέλος ἐξαπλοῦνται καὶ κλίνουσι πρὸς τὸ μέρος τὸ πλησιέστερον τῆς ξηρᾶς, τὸ δὲ πρῶτον τὸ ὁποῖον ἀπαντήσει στερεὸν μέρος προσκολλᾶται εἰς αὐτὸ καὶ συστελλόμενον κινεῖ μέρος τοῦ σώματος· ὡς ἐκ τῆς κινήσεως ταύτης ἄλλοι πόδες φθάνουσι κατὰ τὴν σειράν των τὸν πυθμένα, ἡ δὲ κίνησις αὕτη ἐξακολουθεῖ ἕως ὅτου ὁλόκληρον τὸ σῶμα τοῦ ἀστερίου ἐπανέλθῃ εἰς τὴν φυσικήν του θέσιν. Ὁ ἀστερίας τότε πορεύεται διὰ τακτικῆς καὶ ταχείας κινήσεως πρὸς τὸ τεμάχιον τοῦ ἰχθύος, τὸ ὁποῖον ὁ παρατηρητὴς ἔθεσεν ἐπίτηδες πρὸς τροφήν του, τὸ περισφύγγει μὲ τὰς ἀκτῖνάς του καὶ δὲν ἀργεῖ νὰ τὸ καταπίῃ. Δοκιμάζει δὲ περισσότερον κόπον ὁ ἀστερίας ὅταν προσβάλλῃ κεκλυσμένον ἐντὸς τοῦ ὀστράκου του ὀστρείδιον ἢ μύδιόν τι, διότι ὁ ἀστερίας δὲν περιμένει, καθὼς ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι, νὰ ἀνοιχθῇ τὸ ὄστρακον καὶ οὕτω τὰ εἰσάξῃ αὐτὸς μίαν τῶν ἀκτίνων του καὶ ἀκολούθως ὅλον του τὸ σῶμα καὶ νὰ τὸ φάγῃ. Ἡ μέθοδός του συνίσταται εἰς τὸ νὰ τρίβῃ τὸν στόμαχόν του, ὅστις ἔχει τὸ σχῆμα μεμβρανώδους θυλακίου, ἔξω τοῦ ὀστράκου καὶ ἀκολούθως, εὑρίσκων τρόπον, νὰ εἰσαγάγῃ μεταξὺ τῶν δύο θυρίδων τοῦ ὀστρειδίου ναρκοτικόν τι ὑγρὸν, τὸ ὁποῖον ἀναγκάζει τὸ ὄστρακον νὰ ἀνοιχθῇ, σπρώχνων τότε δὲ ἐντὸς αὐτοῦ τὸν στόμαχόν του, τεντωμένον ὡς φοῦσκαν, καὶ περιτυλίσσων τὴν λείαν του, τὴν χωνεύει ἐντὸς τῆς ἰδίας της κόγχης.

Οἱ Ἀστερίαι καταστρέφουσιν, ἐκτὸς τῶν ἀκαθαρσιῶν τῆς θαλάσσης, μεγάλην ποσότητα ὀστρειδίων, ὥστε εἰς πολλὰ μέρη ὑπάρχουσιν ἐπιτόπιοι νόμοι, ἀπαγορεύοντες εἰς τοὺς ἁλιεῖς νὰ τοὺς ἐπαναρρίπτωσιν εἰς τὴν θάλασσαν προτοῦ νὰ τοὺς φονεύσωσιν. Τὴν ἀξίαν τῶν νόμων τούτων δυνάμεθα νὰ ἐπιδοκιμάσωμεν ἀναλογιζόμενοι ὅτι, ὁσάκις ὁ ἀργαλιὸς ἀνασύρεται φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τόσον πολλοὺς, ὡς ἂν ὁ βυθὸς τῆς θαλάσσης νὰ ἦτον ἐστρωμένος ἐξ αὐτῶν, καὶ ὅτι ἕκαστος ἀστερίας εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ τοκετοῦ γεννᾷ χιλιάδας ὠῶν.

Ο ΔΙΘΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΣΟΝ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

Εἰς χώραν πολὺ ἀπέχουσαν καὶ ἐν ἐποχῇ ἀπομεμακρυσμένῃ, εἰς τὸ κράτος τοῦ τιμίου δουκὸς Ὄθωνος, παρὰ τὸ χωρίον Ἰμελσμέρλη, νύκτα τινὰ εἰς στενὸν καὶ βαθὺ τοῦ δρόμου μέρος, ὀνομαζόμενον Δορνθίον, ὑψηλός τις ἄνθρωπος, ἐνδεδυμένος μακρὸν φόρεμα, κατεγίνετο σκάπτων μικρόν τινα λάκκον, εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ δρόμου. Ὅταν ὁ λάκκος ἔγινε βαθὺς, ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἤθελεν, ἐλθὼν οὗτος εἰς μίαν ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ δρόμου εὗρε μέγαν καὶ βαρὺν λίθον, τὸν ὁποῖον μετὰ πολλοῦ κόπου ἤρχισε νὰ κυλίῃ πρὸς τὸν λάκκον. Ἀφοῦ ἔφερεν αὐτὸν πλησίον ἐξῆξεν ἐκ τοῦ φορέματός του κάτι, ἴσον μὲ πορτοκάλλιον, ἔθεσεν αὐτὸ ἐντὸς τῆς ὀπῆς, ἐκύλισεν ἐπ' αὐτῆς τὸν μέγαν λίθον καὶ ἀνεχώρησε μετὰ σπουδῆς.

Τὴν ἀκόλουθον πρωΐαν γεωργός τις, διερχόμενος διὰ τοῦ δρόμου ἐκείνου, ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦτο ὁ λίθος, ἐπὶ τοῦ ἁμαξίου του, καὶ,

— Ὤ, ἀθλιότης, ἐφώναξε. Τί ἄνθρωποι ὑπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον! Ἐδῶ, ἀκριβῶς

εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου ὑπάρχει ὁ μέγας οὗτος λίθος καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς διαβάτας δὲν ἐφρόντισε νὰ τὸν παραμερίσῃ, διὰ νὰ μὴ προσκόπτῃ εἰς αὐτὸν ὅστις περνᾷ. Ταῦτα λέγων διῆλθεν ὅπως ἠδύνατο, καὶ, μεμψιμοιρῶν καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν κατοίκων τῆς Ἰμμελσμέλης, ἔφθασεν εἰς τὸν οἶκόν του καὶ εἶπεν εἰς τὴν γυναῖκα καὶ εἰς τὰ παιδιά του ὅτι ὁ δοὺξ ἔπρεπε νὰ γινώσκῃ τί εἴδους λαὸν κυβερνᾷ.

Μετὰ τὸν γεωργὸν διήρχετο ἀπὸ τὸν δρόμον ἐκεῖνον κομψευόμενός τις ἱππότης, φορῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὡραῖον καὶ κυματίζον πτερὸν καὶ ἔχον κρεμαμένην εἰς τὸ πλευρόν του λαμπρὰν σπάθην, κροτοῦσαν ἐν ὅσῳ ἐβάδιζεν, ἐνῷ αὐτὸς ἐτραγῴδει ὅσον ἐπεριπάτει, ὁ νοῦς του ὠνειροπόλει τόσον, ὥστε, μὴ παρατηρήσας τὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δρόμου λίθον, ἐσκόνταψεν εἰς αὐτὸν καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ πέσῃ καὶ νὰ καταπληγωθῇ τὸ πρόσωπόν του. Σκοντάψας διέκοψε τὸ ᾆσμά του καὶ μεθ' ὀργῆς ἀνεβόησε:

— Τί ἄθλιοι καὶ ξηροκέφαλοι ἄνθρωποι! νὰ ἀφίνωσι τόσον μεγάλον βράχον εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου καὶ νὰ προσκρούῃ εἰς αὐτὸν πᾶς εὐγενής.

Ταῦτα λέγων ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του. Μετ' αὐτὸν ἔφθασεν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν συνοδεία ἐμπόρων μὲ διάφορα φορτεῖα πραγματειῶν ἐπὶ ἵππων καὶ ἡμιόνων, μεταβαίνοντες εἰς τὴν πόλιν. Ὅταν ἐπλησίασαν εἰς τὸν λίθον ἡ διάβασις ἦτο τόσον στενὴ ὥστε ἐκινδύνευε νὰ μὴ χωρῶσιν. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπε:

— Τί λίθος εἶναι αὐτὸς εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου; Ὁ δρόμος εἶναι τόσον περαστικὸς καὶ ὅμως κανεὶς δὲν παραμερίζει τὸν λίθον. Πόσον ἀξιέπαινοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ τόπου ἐδώ!

Ἐνῷ δὲ οὗτος ἔλεγε ταῦτα, καθεὶς διέβαινε καὶ ἐξηκολούθει τὴν ὁδόν του.

Οὕτως ὁ λίθος ἔμενεν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου ἐκείνου ἀμετακίνητος ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους ἑβδομάδας, ἤτοι τὰς τρεῖς τελευταίας ἑβδομάδας τοῦ Ὀκτωβρίου. Ἕκαστος δὲ διαβάτης κατηγόρει τοὺς ἄλλους ὅτι δὲν παραμερίζουσι τὸν λίθον, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐπεχείρει νὰ τὸν μετακινήσῃ.

Ἀφοῦ ἀπέρασαν τρεῖς ἑβδομάδες ἀφότου ὁ ὑψηλὸς ἄνθρωπος μὲ τὸ μακρὺ φόρεμα ἔθεσεν, ὡς εἴδομεν, τὴν νύκτα τὸν λίθον ἐκεῖνον, ὁ δοὺξ προσεκάλεσε τοὺς κατοίκους τῆς Ἰμμελσμέλης νὰ συναθροισθῶσιν εἰς τὴν θέσιν Θορνθίου διότι ἤθελε νὰ τοῖς ὁμιλήσῃ. Ἀφοῦ ἔφθασεν ἡ προσδιορισθεῖσα ὥρα, πολλοὶ ἄνθρωποι ἔσπευσαν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ δύο ἐκ τῆς συνοδείας ἐκείνης τῶν ἐμπόρων. Ὧν ὁ εἷς εἶπεν:

— Ἐλπίζω ὅτι σήμερον ὁ Κ. Δοὺξ θὰ γνωρίσει τί ὀκνηρὸς εἶναι ὁ λαός μας.

— Εἶναι αἰσχύνη, ἀπήντησεν ὁ ἄλλος.

Ἐν τούτοις ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος ἤχησε καὶ ὅλοι ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των πρὸς τὸ μέρος τοῦ φρουρίου, ἐξ οὗ πολλοὶ ἔφιπποι ἤρχοντο. Ὁ Δοὺξ διηυθύνθη πρὸς τὸ στένωμα, ὁ δὲ λαὸς συνηθροίσθη ἄνωθεν τὰς πλευρὰς τοῦ δρόμου. Τότε ὁ Ὄθων, καταβὰς ἀπὸ τοῦ ἵππου του, ἤρξατο νὰ ὁμιλῇ, ἔχων ἐπὶ τῶν χειλέων μειδίαμα.

— Λαέ μου, εἶπεν, εἰξεύρετε ὅτι ἀγαπῶ νὰ σᾶς δίδω ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἓν μάθημα, κατὰ παλαιόν τινα τρόπον, καὶ διὰ τοιοῦτον μάθημα σᾶς προσεκάλεσα σήμερον ἐδῶ ὅλους. Τὸν λίθον τοῦτον εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου ἔθεσα ἐγὼ μὲ τὰς χεῖράς μου καὶ ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους ἑβδομάδας οὐδεὶς διαβάτης εὑρέθη νὰ τὸν μετατοπίσῃ, ἐνῷ εἷς ἕκαστος ἐξ αὐτῶν κατηγόρει τοὺς γείτονάς του ὅτι δὲν τὸν ἐκβάλλουσιν ἐκ τοῦ μέσου τοῦ δρόμου.

Ἀφοῦ εἶπε ταῦτα, ἔκυψε, καὶ λαβὼν τὸν λίθον ἐκύλισεν εἰς τὴν ἄκραν. Ὑπ' αὐτὸν τότε ἐφάνη μικρὸς λάκκος, καὶ ἐντὸς τοῦ λάκκου κομβόδεμα περιέχον μικρὸν δερμάτινον σάκκον. Τοῦτο ὁ Δοὺξ, λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, ἐσήκωσεν ὑψηλὰ, ὅπως πάντες δυνηθῶσι ν' ἀναγνώσωσι τὰ μεγάλα ἐπ' αὐτοῦ γράμματα, λέγοντα οὕτω:

«Δι' ἐκεῖνον ὅστις μετατοπίσει τὸν λίθον.»

Τότε ἔλυσε τὸ κομβόδεμα καὶ ἀνέστρεψε τὸ σακκίδιον ἐπὶ τοῦ λίθου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔπεσαν 20 χρυσᾶ νομίσματα, προξενήσαντα λεπτὸν καὶ διαπεραστικὸν ἦχον.

Ταῦτα ἰδὼν ὁ εἷς τῶν ἐμπόρων, εἶπεν εἰς τὸν σύντροφόν του,

— Οὔμφ!

Καὶ ὁ ἄλλος παρατηρήσας αὐτὸν ἀπήντησεν,—Οὔμφ!

Ὁ δὲ Δοὺξ, ἰδὼν κύκλῳ μετὰ μειδιάματος εἶπε:

— Λαέ μου, ἐνθυμεῖσθε τὸν λίθον εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου.

ΟΜΜΑΤΟΥΕΛΙΑ

Ὅτε κατὰ πρῶτον τὰ ὀμματοϋέλια ἔγιναν κοινὰ ἐθεωρεῖτο εὐγένεια νὰ τὰ φοροῦσι καὶ ἤρχισαν νὰ τὰ φέρωσι καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον τὴν ἐλαχίστην αὐτῶν ἀνάγκην. Ἐν Ἱσπανίᾳ μάλιστα ἡ συνήθεια κατέστη γενικὴ καὶ κατήντησε μέρος ἀναγκαῖον τῆς ἐνδυμασίας. Ἡ ἄλογος αὕτη τῶν ὑελίων κατάχρησις σκοπὸν εἶχε νὰ κάμῃ τοὺς φοροῦντας αὐτὰ νὰ φαίνωνται σοβαρώτεροι καὶ ἑπομένως νὰ σύρῃ τὸ σέβας καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἄλλων.

Καὶ αἱ γυναῖκες προσέτι ἤρχισαν νὰ φορῶσιν αὐτὰ, ὅσον δὲ νέαι, ὅσον ὡραῖαι καὶ ἂν ἦσαν, δὲν ἔκριναν καλὸν νὰ μὴ προσθέσωσι καὶ ταῦτα εἰς τὸν σωρὸν τῶν κοσμημάτων των.

Νέος τις μονάχος ἐνεργήσας διὰ τῆς ἐπιρροῆς τῆς οἰκογενείας του νὰ κερδήσῃ τὸ μοναστήριόν του οἰκίαν τινὰ σπουδαίαν, ἐνόμισεν ὅτι ἐλευθεριώτατα ἀντημοίφθη, ὅτε ὁ ἡγούμενος, ἐναγκαλισθεὶς αὐτὸν, εἶπε πρὸς αὐτὸν εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης, «Ἀδελφὲ, φόρεσε ὑελία.»

Τὸ μέγεθος τῶν ὑελίων ἦτο ἀνάλογον μὲ τὴν τάξιν τοῦ φέροντος αὐτά. Οἱ εὐγενεῖς ἐκ τῶν Ἱσπανῶν ἐφόρουν μεγάλα, ὅσον μία χεὶρ ἀνθρώπου!

Ὁ Μαρκήσιος Ἀστόργης, ἀντιβασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, διατάξας νὰ κατασκευάσωσι τὴν εἰκόνα του μαρμαρίνην, ἰδιαιτέρως ἐφήλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ γλύπτου, νὰ μὴ λησμονήσῃ τὰ ὡραῖά του ὀμματοϋέλια!

ΚΗΠΟΣ ΠΑΙΔΩΝ

Ἀπὸ καιροῦ ἤδη ἤρχισε νὰ ἐξαπλοῦται παρὰ τοῖς πετολιτισμένοις λαοῖς τῆς Εὐρώπης νέον σύστημα ἀνατροφῆς τῶν παιδίων, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «κῆπος παίδων,» οὗ ἐπινοητὴς εἶναι ὁ Γερμανὸς Φραίβελος καὶ περὶ τοῦ ὁποίου μαθητής τις τοῦ ἐπινοητοῦ γράφει τὰ ἑπόμενα.

«Εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν παίδων ἡ εὐεξία τοῦ σώματος εἶναι τόσον ἀπαραίτητος ὥστε ἡ σωματικὴ γυμνασία πρέπει πάντοτε νὰ ἦναι μία τῶν βάσεων παντὸς ὀρθοῦ συστήματος ἀνατροφῆς. Τὴν σωματικὴν ταύτην γυμνασίαν λαβὼν ὁ Φραίβελος ὡς ἀφετηρίαν τοῦ συστήματός του, ἐπενόησε διάφορα παιγνίδια, διὰ τῶν ὁποίων ἐνῷ παίζουσι τὰ παιδία νὰ γυμνάζωνται τὰ μέλη καὶ οἱ μυῶνες τῶν σωμάτων αὐτῶν. Ὅλα δὲ ταῦτα τὰ παιγνίδια ἔχουσιν ἕκαστον τὸ ᾆσμά του τονισμένον εἰς ὡραίαν μουσικὴν καὶ τὰ μικρὰ ψάλλουσιν αὐτὸ ἐνῷ παίζουσιν. Ἀπαιτεῖται δὲ ἡ διδάσκαλος νὰ προσέχῃ πολύ, ὅπως ὅλαι αἱ κινήσεις γίνωνται ἐν τάξει καὶ ὅπως τηρῆται ὁ ἀκριβὴς χρόνος τῆς μουσικῆς.

Θεωρῶν ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ νήπια, ἅμα γίνωσιν ἱκανὰ νὰ δίδωσι προσοχήν τινα εἰς τὰ περὶ αὐτὰ, ἀπαιτοῦσι κάτι διὰ νὰ παίζωσι μὲ τὰς χεῖράς των· ὁ Φραίβελος ἤρχισε τὸ σύστημά του ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν, δώσας εἰς τὰ νήπια ἀθύρματα (παιγνίδια,) διὰ τῶν ὁποίων ὅσον μεγαλώνουσι τόσον νὰ σκέπτωνται.

Τὸ πρῶτον ἄθυρμα, τὸ διδόμενον εἰς τὰ παιδία τὰ τριετῆ περίπου, εἶναι κύβος διῃρημένος εἰς ὀκτὼ κύβους μικροτέρους καὶ τεθημένος ἐντὸς θήκης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζεται ἀκριβῶς. Διὰ τούτου τὰ μικρὰ διδάσκονται τὰ πρῶτα ὡρισμένα μαθήματά των, ὡς πρὸς τὰ σχήματα, τοὺς ἀριθμοὺς, τὴν τάξιν καὶ τὴν σύνθεσιν. Μανθάνουσι πρόσθεσιν, ἀφαίρεσιν, πολυπλασιασμὸν καὶ διαίρεσιν, ἔχοντα τὰ πράγματα αὐτὰ ἐνώπιόν των. Διδάσκονται νὰ διακρίνωσι τὸν κύβον ἀπὸ ἄλλα σχήματα πλησίον των, νὰ γινώσκωσι τὰς γραμμὰς καὶ τὰς γωνίας ἐπὶ τῶν πλευρῶν των, νὰ διακρίνωσι τὰς καθέτους γραμμὰς καὶ τὰς ὁριζοντίους, νὰ κατασκευάζωσι διάφορα σχήματα χρήσιμα ἢ κοσμήματα μὲ τοὺς ὀκτὼ κύβους των καὶ προσέτι νὰ φαντάζωνται καὶ ἐκτελῶσι μόνα των σχήματα χωρὶς νὰ ἀκολουθῶσι τὰς ἰδέας τῆς διδασκάλου· καθότι ἀφοῦ ἐπί τινα καιρὸν τὰ παιδία ὁδηγηθῶσιν, ἀκολούθως ἀφίνονται μόνα νὰ σχηματίζωσιν ὅ,τι θέλουσιν, ἡ δὲ διδασκάλισσα μόνον δεικνύει τὰ σφάλματα, τὰ εἰς τὴν τάξιν τῆς κατασκευῆς ἢ τὴν ἀνακρίβειαν τοῦ σχήματος, τὰ ὁποῖα βλέπει εἰς τὰ θουμάσια πράγματα, ὅσα τὴν προσκαλοῦσι νὰ περιεργασθῇ.

Μετὰ τοῦτο δίδεται ἄλλο ἄθυρμα, κύβος διῃρημένος εἰς ὀκτὼ ἐπιμήκη παραλληλόπλευρα. Τὰ αὐτὰ μαθήματα ἐπαναλαμβάνονται καὶ διὰ τούτου, τὸ ὁποῖον παρέχει πολὺ

μεγαλητέραν εὐκολίαν πρὸς κατασκευὴν διαφόρων σχημάτων.

Ἀκόλουθον ἄθυρμα εἶναι πολὺ μεγαλήτερος κύβος, διῃρημένος εἰς εἴκοσιν ἑπτὰ μικροτέρους, τρεῖς ἐκ τῶν ὁποίων ὑποδιαιροῦνται ἐκ γωνίας εἰς γωνίαν, εἰς δύο τριγωνικὰ σώματα ἕκαστος. Τὸ ἄθυρμα τοῦτο παρέχει εἰς τὰ παιδία τὰ μέσα νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὰ μαθήματά των καὶ εἰς τὰς κατασκευάς των, κατασκευάζοντα τὰ οἰκίδιά των τὰς ἐκκλησίας των καὶ τὰ ἄλλα των κτίρια ἐντελέστερον.

Ἔτι προχωροῦντα λαμβάνουσιν ὡς ἄθυρμα μέγαν κύβον διῃρημένον εἰς εἴκοσιν ἑπτὰ, οὐχὶ κύβους ἀλλὰ ἐπιμήκη. Τρία ἐκ τῶν εἴκοσι ἑπτὰ τούτων εἶναι ὑποδιῃρημένα κατὰ μῆκος των, εἰς δύο παραλληλεπίπεδα ἕκαστον, καὶ τρία ἄλλα εἰς δύο τετράγωνα, ὄντα τὸ ἥμισυ τοῦ ἐπιμήκους.

Ἕκαστος παρατηρεῖ ὅτι τὰ ἀθύρματα ταῦτα ὁδηγοῦσι τὰ παιδία βῆμα πρὸς βῆμα ἐκ τοῦ πρώτου κανόνος τῆς ἀριθμητικῆς μέχρι τῆς ἐξαγωγῆς τῆς τετραγωνικῆς καὶ κυβικῆς ρίζης καὶ τῶν δεκαδικῶν κλασμάτων. Εἰς τὴν γεωμετρίαν ἀπὸ τὴν ἁπλῆν σφαῖραν ἀπὸ τὸν κύβον καὶ τὸν κύλινδρον, μανθάνουσι νὰ γινώσκωσι καὶ νὰ κατασκευάζωσι τὰ μᾶλλον περίπλοκα καὶ δύσκολα γεωμετρικὰ σχήματα. Καὶ τοῦτο ἄνευ τῆς παραμικρᾶς πιέσεως ἢ παραβιάσεως τῆς μνήμης των, ἀλλ' ἁπλῶς διὰ τῆς συνηθείας καὶ τῆς ἀκαταπαύστου χρήσεως τῶν ἀθυρμάτων. Καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν προσέτι ἡ πρόοδος εἶναι βαθμιαία, ἀρχίζουσα ἀπὸ τὴν θέσιν ἑνὸς πλίνθου ἐπὶ ἄλλου καὶ καταντῶσα εἰς κατασκευὰς οἰκιῶν, μνημείων, ἐκκλησιῶν, δι' ὧν τὰ παιδία ἐξοικειοῦνται μὲ μηχανικὰ ἀντικείμενα.

Ἤδη στρέφω τὸν λόγον περὶ τῶν ἀσχολιῶν τοῦ τῶν παίδων κήπου, αἱ ὁποῖαι οὐδὲν ἄλλο σκοπεύουσιν ἢ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παίδων· καίτοι δὲ τὸ παιδίον δὲν παρατηρεῖ τοῦτο, καὶ πραγματικῶς τὸ μικρὸν οὐδὲν γινώσκει περὶ τῆς ἀνατροφῆς, ὅμως παρακινούμενον ὑπὸ τῆς δραστηριότητος τοῦ φροντίζοντος περὶ αὐτοῦ, πάντοτε ἀσχολεῖται εἰς κάτι. Χρέος δὲ τῆς διδασκάλου εἶναι νὰ παρατηρῇ μετὰ προσοχῆς τὰ πάντα, καὶ κυρίως νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ νόημα τοῦ παιγνιδίου τοῦ παιδίου καὶ νὰ τὸ διευθύνῃ χρησίμως.

Ὁ Φραίβελος διετείνετο ὅτι μία ἐκ τῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὧν τὸ σύστημά του ἐβασίζετο ἦτο ὅτι «τὸ παιγνίδιον εἶναι τὸ ἔργον τοῦ παιδίου» καὶ ὅσοι ἔστρεψαν τὴν προσοχήν των καὶ ἐμελέτησαν τὰ παιγνίδια καὶ τὰς ἐνασχολήσεις τῶν παιδίων, πιστεύοντες ὅτι ὑπάρχει βαθύ τι νόημα εἰς αὐτὰ, παρετήρησαν βεβαίως ὅτι ὅλαι αἱ ἔννοιαι τῶν μικρῶν εἶναι ἰδεώδεις καὶ ὅτι ταῦτα παίζουσι πάντοτε ὅ,τι δὲν εἶναι καὶ οὐδέποτε ὅ,τι εἶναι. Πολλάκις ἐνεργοῦσιν ὡς εἰ ἦσαν ἄνδρες ἢ γυναῖκες· τὸ ἕν γίνεται «πατέρας» τὸ ἄλλο «μητέρα,» τὸ ἄλλο «νενὲ,» ἄλλοτε μετέρχονται διάφορα ἐπαγγέλματα, πράττουσι πᾶν ἔργον ἀπὸ τὸ τοῦ ἱερέως μέχρι τοῦ λαχανοπώλου· ἄλλοτε πάλιν γίνονται πρόβατα, κάμηλοι, ἤτοι ὅπως οἰσρηλατηθῶσιν. Παρατηροῦντες βλέπομεν ὅτι σχηματίζουσι σχολεῖον, κτίζουσιν οἶκον, ψήνουσι φαγητὰ καὶ δοκιμάζουσιν ὅλας τὰς τέχνας, πάντοτε ὅμως κινοῦνται ὑπὸ τοῦ ἰδεώδους, καὶ πάντοτε ἀρέσκονται νὰ γίνωνται ὅ,τι δὲν εἶναι.

Πλὴν τί τὸ παιδίον διὰ πάντων τούτων πράττει; Οὐδὲν ἄλλο ἢ γυμνάζει τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν του ταυτοχρόνως καὶ ἀνατρέφει αὐτὸ ἑαυτὸ εἰς ὅλα τὸ οὐσιώδη τῆς ζωῆς μαθήματα. Ἀνωτέρω ἀνέφερα περὶ τῶν παιγνιδίων, τῶν ἀφορώντων τὴν σωματικὴν γυμνασίαν, ἀλλὰ τὸ παιδίον παῖζον μόνον του γυμνάζεται καὶ διανοητικῶς. Ὁ τῶν παίδων κῆπος ἁπλῶς ὁρίζει καὶ διευθύνει σκοπίμως τὴν διανοητικὴν καὶ ἄτακτον ταύτην ἐνέργειαν. Δίδομεν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν εἰς τὸ ἰδεῶδες καὶ τὴν φαντασίαν τοῦ παιδίου, ἀλλὰ μεθ' ἡμῶν μανθάνει τὴν ἀξίαν τῆς μαθηματικῆς ἀκριβείας καὶ ἀποκτᾷ ἐπιδεξιότητα. Μέγεθος, σχῆμα, τάξις, ἀναλογία, σχέσις, εἶναι ἔννοιαι τὰς ὁποίας ἀνεπαισθήτως ἀποκτᾷ διά τινων ἐκ τῶν ἐνασχολήσεων, τὰς ὁποίας ἐν συντόμῳ ἀπαριθμοῦμεν ὡς ἕπεται.

Ἡ πρώτη ἀσχολία, ἣν ἀναφέρομεν, διὰ τὴν ἁπλότητα αὐτῆς μᾶλλον καὶ τὴν τάξιν, τὴν ὁποίαν κατέχει, οὖσα εἰσαγωγὴ εἰς τὰς ἑπομένας, παρὰ διὰ τὴν ἀξίαν της, εἶναι ἡ τῶν ξυλαρίων. Ἡ ἀσχολία αὕτη εἶναι εὐκολωτάτη. Εἰς ἕκαστον παιδίον δίδονται μερικὰ ξυλάρια, τριῶν ἢ τεσσάρων δακτύλων μῆκος ἔχοντα, στρογγυλὰ καὶ καθαρὰ, ἡ δὲ μήτηρ ἢ ἡ διδάσκαλος ὁδηγεῖ τὰ μικρὰ νὰ σχηματίζωσι τὰς διαφόρους γεωμετρικὰς γραμμὰς, τὰς γωνίας, τὰ τρίγωνα, τὰ τετράγωνα καὶ ὅλα τὰ εὐθύγραμμα γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου. Προσέτι ἀστέρες καὶ σχήματα διάφορα δυνατὸν νὰ σχηματίζωνται δι' ἀριθμοῦ

τινος τοιούτων ξυλαρίων· πλὴν ἅμα τὰ παιδία μάθωσι νὰ μεταχειρίζωνται τὰ νέα των ἀθύρματα πρέπει νὰ ἀφίνωνται ἐλεύθερα εἰς τὴν χρῆσίν των καὶ μόνον ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἡ διδασκάλισσα νὰ δίδῃ συμβουλὴν εἰς αὐτὰ ὅταν τὸ κρίνῃ ἀναγκαῖον.

Εἰς τὰ ξυλάρια ἀκολούθως προσθέτονται καὶ μερικὰ πίσα καὶ δι' αὐτῶν τὰ παιδία παίζουσι διαφοροτρόπως. Τὰ ἕτοιμα ἀθύρματα συνήθως μόνον ὀλίγας ἡμέρας θεωροῦνται ὑπὸ τῶν παιδίων καλὰ, μετὰ ταύτας δὲ τὰ θραύωσι διὰ νὰ ἴδωσι τί ἔχουσιν ἐντὸς, ἢ ἁπλῶς διὰ νὰ τὰ θραύσωσιν. Ὁ Φραίβελος συνεβούλευε νὰ κάμωσι μόνα των τὰ ἀθύρματά των, καὶ, κατασκευάζοντα αὐτὰ, νὰ γυμνάζωσι τὴν ἐφευρετικήν των δύναμιν καὶ τὴν καλαισθησίαν των. Ὅ,τι κατασκευάσωσι μόνα των εἶναι διατεθειμένα καὶ νὰ φυλάττωσι μᾶλλον ἢ νὰ θραύωσιν αὐτό.

Μετὰ τοῦτο ἔρχονται τὰ μαθήματα τῆς πλαστικῆς. Τὸ δὲ καλλίτερον ὑλικὸν εἶναι ὁ πλαστικὸς πηλὸς, ἐκτὸς τοῦ ὁποίου χρειάζεται καὶ ἐργαλεῖόν τι ἐκ σκληροῦ καὶ καθαροῦ ξύλου. Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο ὁμοιάζει μὲ μολυβδοκόνδυλον, ἔχον τὴν μίαν ἄκραν πεπλατυσμένην καὶ τὴν ἄλλην ὀξεῖαν. Μία ἐμπροσθοποδιὰ καὶ ἓν μανδύλιον εἶναι ἀρκετὰ νὰ προφυλάττωσι τὰ φορέματα τῶν παιδίων ἀπὸ τὴν λευκὴν κόνιν, ἥτις ἄλλως εὐκόλως καθαρίζεται.

Λαμβάνουσα ἔμπροσθέν της τὸν πλαστικὸν πηλὸν ἡ διδασκάλισσα, δίδει εἰς ἕκαστον μαθητήν της ὀλίγον καὶ παραγγέλει αὐτὸν νὰ κατασκευάσῃ σφαῖραν. Ἀπὸ τὴν κατασκευὴν ταύτης πρέπει νὰ ἀρχίζωσιν αἱ διδασκάλισσαι πάντοτε, καθότι ἡ σφαῖρα εὐκόλως μεταποιεῖται εἰς πᾶν ἄλλο καὶ καθότι πάντοτε χρειάζεται ἀφετηρία τις καὶ μάλιστα εἰς τὰ παιδία. Διὰ τῆς πλαστικῆς τὰ μικρὰ διασκεδάζουσι διδασκόμενα καὶ ταχέως κατορθοῦσι νὰ σχηματίσωσι πουλάκια, ἀγγεῖα καὶ ὅ,τι φανταστῶσιν.

Ἄλλη ἐνασχόλησις ἀκόλουθος εἶναι νὰ πλέκωσι τὰ μικρὰ ψάθας, ἢ νὰ διπλώνωσι καὶ κόπτωσι χαρτία. Τὸ νὰ πλέκωσι ψάθας εἶναι πολὺ εὐχάριστον, μάλιστα εἰς μικρὰ κοράσια. Ἡ ψάθα εἶναι φύλλον χρωματισμένου ὡραίου χάρτου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνοίγονται γραμμαὶ ἐξ ἴσου ἀπέχουσαι ἀπ' ἀλλήλων, κάθετοι εἰς τὰς δύο πλευρὰς καὶ παράλληλοι εἰς τὰς δύο ἄλλας, αἱ τέσσαρες πλευραὶ τοῦ χάρτου μένουσιν ὡς περιθώριον, ἔχουσαι ἑνὸς δακτύλου πλάτος διὰ νὰ κρατῆται καλῶς τὸ ὅλον. Λωρίδες ἐκ τοῦ ἰδίου χάρτου, ἀλλὰ χρώματος ἄλλου, καὶ ξυλάριον λεπτὸν, ἔχον σχίσμα διὰ νὰ συλλαμβάνῃ τὴν ἄκραν τῆς λωρίδος καὶ ὀνομαζόμενον βελόνη, δίδονται εἰς τὰ παιδία τὰ ὁποῖα περῶσι τὰς λωρίδας ἀπὸ τὰς γραμμὰς τοῦ χάρτου ἐναλλὰξ ἐκ τῶν ἄνωθεν πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἀκολούθως ἀντιστρόφως ἕως τελειώσωσι τὴν ψάθαν. Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἁπλουστάτη μορφὴ, μύρια δὲ σχήματα δυνατὸν νὰ ἐπινοηθῶσι καὶ ἐκτελεσθῶσιν.

Πρὸς τούτοις ἔχομεν κοψίματα καὶ διπλώματα χαρτίων διάφορα τὰ ὁποῖα, ὅσον καὶ ἂν περιγράψωμεν, πρέπει τις νὰ ἴδῃ διὰ νὰ ἐννοήσῃ· μόνον λοιπὸν προσθέτω ὅτι μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον διδάσκομεν τὰ μαθητάριά μας, ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ σχέδιον. Διὰ νὰ τὰ διδάξωμεν ἀνάγνωσιν τοῖς δίδομεν κατὰ πρῶτον χρωματισμένα τεμάχια χαρτονίων διαφόρων σχημάτων, τινὰ ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ἡμικύκλια· διὰ τούτων μανθάνουσι νὰ σχηματίζωσι τὰ γράμματα καὶ νὰ ἀρχίζωσι συλλαβισμὸν τῶν ἁπλουστάτων λέξεων. Ἀκολούθως δίδομεν εἰς αὐτὰ ἕτοιμα ἐκ χαρτονίου γράμματα καὶ δι' αὐτῶν μανθάνουσι τὸν συλλαβισμόν. Μετὰ τοῦτο ἀναγινώσκουσιν εἰς βιβλία.

Διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου μανθάνουσι νὰ γράφωσι καὶ νὰ σχεδιάζωσιν. Εἰς τὸ ἓν τῆς πλακὸς αὐτῶν μέρος χαράττομεν μικρὰ τετράγωνα, ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα μανθάνουσι νὰ σύρωσι τὸ κονδύλιόν των ἀπὸ ἓν εἰς ἄλλο καὶ ἀκολούθως εἰς ἄλλο τετραγωνίδιον καὶ οὕτως ἀποκτῶσιν εὐχέρειαν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ κονδυλίου, μανθάνοντα νὰ γράφωσι καὶ νὰ σχεδιάζωσιν.

Εἰς τὸ σύστημα τοῦτο τὰ πάντα ἐπὶ μιᾶς ἀρχῆς ἁπλουστάτης καὶ μαθηματικωτάτης, ὡς βλέπομεν, βασίζονται· εἶναι δὲ αὕτη νὰ βοηθηθῶσι τὰ παιδία, νὰ ἀναπτύξωσι μόνα των τὰς σωματικάς των καὶ διανοητικὰς δυνάμεις, καὶ οὐχὶ νὰ β ι ά ζ ω ν τ α ι.»

Οὕτω τὰ σοφὰ ἔθνη φροντίζουσι περὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων των, ἀπὸ αὐτὸ τὸ λίκνον μελετῶντα καὶ εὑρίσκοντα τοὺς φυσικωτάτους πρὸς τοῦτο τρόπους. Ἐνῷ ἡμεῖς οὔτε κἂν νὰ σκεπτώμεθα περὶ τοιούτου τινὸς ἀκόμη ἠρχίσαμεν.